

การขับเคลื่อนวิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนหารเทา อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง

Operation of Social Enterprises in Hanthao Community, Pak Phayun District, Phatthalung Province

กาลิมา อาหวัง^{1*}, มาริษา บัวนาค¹, ซอลีฮะห์ เจะเตะ¹, รุ่งนภา ชาตวี¹, อุทัย ปริญญาสุทธินันท์²
Kalima Awang^{1*}, Marisa Buanak¹, Soleehah Cheteh¹, Rungnapa Chatree¹,
Utai Parinyasutinun²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการขับเคลื่อนวิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนหารเทา อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เป็นเครื่องมือรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยมีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 40 คน ได้แก่ ประธานกลุ่มอาชีพ จำนวน 3 คน สมาชิกกลุ่มอาชีพ จำนวน 28 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 4 คน เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 คน และนักวิชาการ จำนวน 2 คน ร่วมกับการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและเขียนรายงานผลโดยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษา พบว่า วิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนหารเทา อันได้แก่ กลุ่มแม่บ้านสมุนไพรบ้านห้วยเรือ กลุ่มสหกรณ์ร้านค้าประชารัฐบ้านทะเลเหมียง และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านโนนดงหมู ซึ่งใช้หลักการจัดการ อันประกอบด้วย การวางแผน การดำเนินการตามแผน การตรวจสอบ และการแก้ไขปัญหา โดยสมาชิกของแต่ละกลุ่มให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี อีกทั้งยังใช้การวิเคราะห์ SWOT เพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก ทั้งนี้ เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนหารเทาสู่ความยั่งยืน อันจักทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและคนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี

คำสำคัญ: วิสาหกิจเพื่อสังคม, คุณภาพชีวิต

Abstract

This qualitative research aimed to examine the operation of social enterprises in Hanthao Community, Pak Phayun District, Phatthalung Province using in-depth interviews, focus group discussions, and participant and non-participant observations to collect field data from 40 informants consisting of three chairpersons of vocational groups, 28 members of vocational groups,

¹ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาชุมชนศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

² อาจารย์ ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

* Corresponding author: e-mail: ka_my55@hotmail.com Tel.080-136-7987

four community leaders, three related officials and two academics. Data were also collected from related documents and research reports. Content analysis was performed with the data before a report was written using analytical description.

The study found three social enterprises in the Hanthao Community: Ban Huai Ruea Housewives Herbal Group, Ban Thale Miang Civil State Consumers Cooperative, and Ban Not Mu Production Cooperative. These three employed management principles consisting of planning, doing according to plan, checking, and acting to solve problems. Members of each group were found to be very cooperative. These enterprises also used SWOT analysis to analyze internal and external environments to obtain guidelines for development of the social enterprises of Hanthao Community toward sustainability. This would strengthen the community and improve the quality of life among people in the community.

Keywords : social enterprise, quality of life

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลง ทั้งในด้านโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยี โดยเฉพาะการเปิดเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนไทยไม่มากนักน้อย ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงในระดับมหภาคที่เกิดขึ้นย่อมเป็นไปตามกลไกของระบบเศรษฐกิจ จึงทำให้การพัฒนาของระบบเศรษฐกิจในระดับชุมชน ทั้งในด้านการสร้างงาน การสร้างอาชีพ และการสร้างโอกาสให้แก่ผู้ประกอบการรายย่อยในระดับชุมชน มีความจำเป็นต้องปรับตัวเข้ากับสถานการณ์และสภาพแวดล้อมใหม่ๆ ที่มีการแข่งขันมากขึ้น (เอกลักษณ์ ยิ้มวิไล และทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์, 2559, น. 38) ทำให้ต้องมีความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและคนในชุมชน ส่งผลให้เกิดองค์กรชุมชนขึ้น โดยองค์กรชุมชนในที่นี้หมายถึง องค์กรซึ่งเป็นการร่วมมือของชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ซึ่งจัดตั้งตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ไม่ว่าประชาชนจะจัดตั้งกันขึ้นเอง หรือโดยการแนะนำ หรือสนับสนุนของหน่วยงานของรัฐ เอกชน หรือองค์กรพัฒนาเอกชน (พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551)

ทั้งนี้ การบริหารจัดการคงจะหนีไม่พ้นการดำเนินงานขององค์กรภาคเอกชน เพื่อเพิ่มความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งมีแนวโน้มมากขึ้นเรื่อย ๆ และมีรูปแบบที่แข็งแกร่งขึ้น อันแสดงถึงเจตนาของผู้ประกอบการและองค์กรที่จะเข้ามาช่วยพัฒนาชุมชนสังคมควบคู่ไปกับการประกอบธุรกิจ อันเป็นการดำเนินการในลักษณะดังกล่าว เริ่มด้วยกิจการที่อาจเรียกว่า “ความรับผิดชอบต่อสังคม” อันเป็นการดำเนินงานขององค์กรที่ต้องรับผิดชอบต่อสังคม ทั้งภายในและภายนอกองค์กรด้วยการดำเนินงานที่สร้างความสมดุลแก่เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างข้อได้เปรียบในการแข่งขันและการพัฒนาอย่างยั่งยืน (พิพัฒน์ นันทนาธรณ์, 2558, น. 16) ซึ่งปรากฏการณ์ความรับผิดชอบต่อสังคมดังกล่าว ยังช่วยเสริมสร้างผลกำไรในระยะยาวให้แก่องค์กร ช่วยให้การดำเนินการขององค์กรเป็นไปอย่างราบรื่น และใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารความสัมพันธ์ของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียขององค์กรให้ได้รับประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน รวมทั้งทำให้องค์กรเป็นที่ยอมรับของสังคม (จตุพร จุ้ยใจงาม และพรชัย เทพปัญญา, 2557, น. 1233)

วิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นการผนวกแนวคิดการพัฒนาสังคมกับการบริหารจัดการในรูปแบบ

การประกอบการ ที่เรียกว่า “ผู้ประกอบการทางสังคม” หากแต่การดำเนินการทางสังคมทั้งหมด ไม่ได้เป็นตัวชี้วัดว่าเป็นการประกอบการ โดยที่องค์กรไม่แสวงหาผลกำไรใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน ต่อมาเกิดแนวคิดที่ว่าเมื่อสังคมก้าวหน้าก็จะเกิดการขยายขนาดของธุรกิจและมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เกิดปัญหาสังคมเพิ่มมากขึ้น จนส่งผลกระทบต่อประชาชน สภาพของชุมชน ตลอดจนสภาพสิ่งแวดล้อม เมื่อมิได้มีการแก้ไขอย่างถูกต้อง ปัญหา ก็จะทวีความซับซ้อนหลากหลายและความรุนแรง จนยากที่หน่วยงานภาครัฐจะรับมือได้ทั้งหมด ดังนั้น จึงจำเป็นต้องอาศัยหน่วยงานของภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนส่งเสริมสังคมและชุมชนในการแก้ปัญหา โดยเริ่มตั้งแต่การจัดกิจกรรมหรือดำเนินการ เพื่อช่วยเหลือสังคมในบางประเด็นหรือบางปัญหา ที่เรียกว่า “กิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม” ส่วนใหญ่มักมีลักษณะเป็นโครงการระยะสั้น และอาศัยความเข้มแข็งและประสบการณ์ของตลาดเอกชนในการบริหารธุรกิจมาเป็นแนวทางในการจัดให้กิจกรรมที่ดำเนินการนั้น สามารถรองรับการบริหารจัดการในเชิงธุรกิจเพื่อความต่อเนื่องและยั่งยืน จนกลายเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม (ศักดิ์ดา ศิริภัทรโสภณ, 2558, น. 33-34) โดยนับรวมตั้งแต่การนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ด้วยทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด (สมเกียรติ สกุลสุรเอกพงศ์, 2559, น. 47) และยังเป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลายว่าวิสาหกิจเพื่อสังคมหรือธุรกิจเพื่อสังคมนั้น นอกจากจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม ช่วยสร้างงาน สร้างรายได้ และทำให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แล้วยังมีผลทำให้เศรษฐกิจของประเทศมีการพัฒนาและเติบโตอย่างยั่งยืน (นิตินา ฐานิตธนกร, 2554, น. 31)

ชุมชนหารเทา อำเภอบางปะอิน จังหวัดพิจิตร เป็นชุมชนที่มีการรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพ เพื่อความอยู่รอดของชุมชน โดยเกิดจาก

ความร่วมมือของคนในชุมชน อันได้แก่ กลุ่มแม่บ้านสมุนไพรบ้านห้วยเรือ กลุ่มสหกรณ์ร้านค้าประชารัฐบ้านทะเลเหมียง และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านโหนดหมู่ ซึ่งกลุ่มเหล่านี้มีเป้าหมายที่สำคัญ นั่นคือ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเกิดกิจกรรมขึ้นภายในกลุ่ม รวมทั้งสร้างรายได้ให้แก่สมาชิก ตลอดจนเกิดรายได้เสริมอีกด้วย

ด้วยเหตุที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสนใจศึกษาการขับเคลื่อนวิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนหารเทา อำเภอบางปะอิน จังหวัดพิจิตร โดยใช้กระบวนการ PDCA และการวิเคราะห์ SWOT เพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกของวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นๆ ทั้งนี้ เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนหารเทาสู่ความยั่งยืน อันจักทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและคนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการขับเคลื่อนวิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนหารเทา อำเภอบางปะอิน จังหวัดพิจิตร

วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เป็นเครื่องมือรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 40 คน ได้แก่ กลุ่มแม่บ้านสมุนไพรบ้านห้วยเรือ ประกอบด้วย ประธานกลุ่มอาชีพจำนวน 1 คน สมาชิกกลุ่มอาชีพจำนวน 13 คน กลุ่มสหกรณ์ร้านค้าประชารัฐบ้านทะเลเหมียง ประกอบด้วย ประธานกลุ่มอาชีพจำนวน 1 คน สมาชิกกลุ่มอาชีพจำนวน 7 คน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านโหนดหมู่ ประกอบด้วย ประธานกลุ่มอาชีพจำนวน

1 คน สมาชิกกลุ่มอาชีพจำนวน 8 คน ผู้นำชุมชนจำนวน 4 คน เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 คน และนักวิชาการ จำนวน 2 คน ร่วมกับการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและเขียนรายงานผลโดยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษา

การศึกษาการขับเคลื่อนวิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนหารเทา อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง อันได้แก่ กลุ่มแม่บ้านสมุนไพรบ้านห้วยเรือ กลุ่มสหกรณ์ร้านค้าประชารัฐบ้านทะเลเหมียง และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านโนนดหมู ผู้วิจัยขอเสนอผลการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย รู้จักวิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนหารเทา วงจร PDCA กับการขับเคลื่อนวิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนหารเทา การวิเคราะห์ SWOT การจัดการวิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนหารเทา และแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนหารเทาสู่ความยั่งยืน รายละเอียดมีดังนี้

รู้จักวิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนหารเทา
กลุ่มแม่บ้านสมุนไพรบ้านห้วยเรือ ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 บ้านห้วยเรือ ตำบลหารเทา อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง เริ่มดำเนินกิจการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 ใช้ชื่อว่า “กลุ่มแม่บ้านสมุนไพรบ้านห้วยเรือ” โดยได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย (ปากพะยูน) สมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้ปกครองของเด็กในความอุปการะของมูลนิธิ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรายได้เสริมให้ครอบครัวเด็ก โดยการแจกเปิดและอุปกรณ์ที่จำเป็นในการผลิตไข่เค็ม เริ่มแรกทางกลุ่มมีการเลี้ยงเปิดไข่ เมื่อเวลาผ่านไปทำให้ไข่เปิดล้นตลาด จึงได้ตัดสินใจที่จะแปรรูปจากไข่เปิดมาเป็นไข่เค็ม เพื่อต้องการสร้างรายได้ให้แก่สมาชิก โดยใช้วัตถุดิบที่มีในชุมชน แล้วนำไปทดลองขาย จากนั้นก็เริ่มกระจายออกสู่ตลาดและร้านค้าในชุมชน ซึ่งได้รับเสียงตอบรับค่อนข้างดี

กลุ่มสหกรณ์ร้านค้าประชารัฐบ้านทะเลเหมียง ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 บ้านทะเลเหมียง ตำบลหารเทา อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง จัดตั้งเป็นร้านค้าประชารัฐ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 เริ่มต้นทางกลุ่มได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐบาลผ่านกองทุนหมู่บ้านมาในแนวทางประชารัฐ จำนวน 500,000 บาท โดยมีเงื่อนไขว่าต้องนำเงินส่วนนี้ไปบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดการหมุนเวียนและสร้างประโยชน์ให้แก่ชุมชน จึงมีการเรียกประชุม เพื่อสอบถามความคิดเห็นของชาวบ้าน ผลการประชุมได้เสนอให้มีการจัดตั้งร้านค้าประชารัฐขึ้นมา เพื่อให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมและรู้จักการออม ทั้งนี้ สมาชิกได้รับเงินปันผลเพื่อเป็นเงินเก็บให้แก่สมาชิกที่จะนำเงินมาเป็นทุนในการดำรงชีวิตต่อไป

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านโนนดหมู ตั้งอยู่หมู่ที่ 9 บ้านโนนดหมู ตำบลหารเทา อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง เริ่มแรกเป็นกลุ่มสตรีที่มีการดำเนินงานเฉพาะผู้หญิง ซึ่งผู้ขายและเด็กไม่มีส่วนเกี่ยวข้องและไม่มีแหล่งเงินทุนที่สามารถเข้าถึงได้ จึงมีการลงความเห็นกันให้เปลี่ยนมาเป็นกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านโนนดหมู เพื่อให้ชาวบ้านทุกคนได้เข้ามามีส่วนร่วม โดยเริ่มจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เมื่อปี พ.ศ. 2539 ซึ่งทำหน้าที่เป็นแหล่งออม โอนเงิน และการให้สินเชื่อ อัตราดอกเบี้ยต่ำ ทั้งนี้ กลุ่มได้รับรางวัลจำนวนมาก เช่น องค์การชุมชนแกนหลักสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้านดีเด่น รางวัลชนะเลิศระดับอำเภอตามโครงการคัดเลือกหมู่บ้านดีเด่น (บ้านสวย เมืองสุข) รางวัลธนาคารออมสินกลุ่มสมาชิก สพข. ดีเด่น มีการบริหารจัดการที่ดี มีวินัยการออมดีเด่น และรางวัลกลุ่มออมทรัพย์ดีเด่น นอกจากนี้ กลุ่มยังมีการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลดีเด่น โดยมีประธานและคณะกรรมการเป็นผู้ดูแลและร่วมการกำหนดกฎระเบียบกลุ่ม เพื่อให้ง่ายต่อการบริหารงาน

สรุปได้ว่า กลุ่มแม่บ้านสมุนไพรบ้านห้วยเรือ กลุ่มสหกรณ์ร้านค้าประชารัฐ และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เหล่านี้ล้วนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมที่

มุ่งเน้นกิจกรรม เพื่อให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์ รวมทั้งทำให้วิสาหกิจเพื่อสังคมมีความเข้มแข็งและมั่นคง

วงจร PDCA กับ การขับเคลื่อนวิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนหารเทา

ผู้วิจัยใช้วงจรการบริหารงานคุณภาพ ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การดำเนินงานตามแผน (Do) การตรวจสอบ (Check) และการแก้ไขปัญหา (Act) เป็นเครื่องมือในการศึกษา รายละเอียดมีดังนี้

การวางแผน

กลุ่มแม่บ้านสมุนไพรบ้านห้วยเรือ มีการกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่ม ได้แก่ ประการแรก เพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพของสมาชิกในกลุ่ม ประการที่สอง เพื่อส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในการสร้างกลุ่มให้เข้มแข็ง และประการที่สาม เพื่อสนับสนุนวิชาการและความรู้ให้แก่สมาชิกกลุ่ม โดยเน้นย้ำการใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เพื่อลดต้นทุนการผลิตและไม่ก่อให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพตามมา

กลุ่มสหกรณ์ร้านค้าประชารัฐบ้านทะเลเหมียง มีการกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่ม ได้แก่ ประการแรก เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักการออมและนำเงินมาเป็นทุนในการดำรงชีวิต ประการที่สอง เพื่อสนับสนุนให้สมาชิกได้รับเงินปันผล ซึ่งจะมีการปันผลปีละครั้ง เพื่อเป็นเงินเก็บให้แก่สมาชิก และประการที่สาม เพื่อให้สมาชิกสามารถซื้อสินค้าที่ราคาถูกลงกว่าร้านค้าทั่วไป อันเป็นการช่วยลดค่าครองชีพได้อีกทางหนึ่ง

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านโนนหมู่ มีวัตถุประสงค์ของกลุ่ม ได้แก่ ประการแรก เพื่อนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม อันเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการออมเงิน และประการที่สอง เพื่อให้ชุมชนมีทุนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพึ่งพาตนเองได้ รวมทั้งให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม

สรุปได้ว่า วิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนหารเทา มีการวางแผนการจัดการกลุ่มโดยมีการดำเนินตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ โดยภาพรวมของแต่ละกลุ่มเป็นไปในทิศทางเดียวกัน นั่นคือ การส่งเสริมให้สมาชิกมีรายได้เสริมและสามารถพึ่งพาตนเองได้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สมาชิกอย่างเท่าเทียมกัน

การดำเนินงานตามแผน

กลุ่มแม่บ้านสมุนไพรบ้านห้วยเรือ มีการดำเนินงานตามแผน เริ่มต้นโดยกลุ่มได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย (ปากพะยูน) สมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้ปกครองของเด็กในความอุปการะของมูลนิธิ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรายได้เสริมให้ครอบครัวเด็ก จึงมีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ อีกทั้งยังเป็นเงินเก็บสำหรับสมาชิก เพื่อเป็นทุนในการดำเนินงาน โดยจะนำเงินที่เหลือส่วนนี้เก็บไว้บวกกับกำไรที่ได้จากการขายไข่เค็ม นำมาปันผลในปลายปี ซึ่งการมีส่วนร่วมในการปฏิบัตินั้น ยังประกอบด้วยการนำทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนมาบริหารจัดการเป็นวัตถุดิบในการผลิต

กลุ่มสหกรณ์ร้านค้าประชารัฐบ้านทะเลเหมียง มีการดำเนินงานตามแผนการจัดการของกลุ่มสหกรณ์ร้านค้า เริ่มต้นโดยหน่วยงานภาครัฐเข้ามาสนับสนุนงบประมาณ จึงได้จัดตั้งกลุ่มสหกรณ์ร้านค้า เพื่อให้คณะกรรมการและสมาชิกมีความเป็นอยู่ที่ดี และเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ร่วมกันด้วยการออมและการปันผลกำไร ที่สำคัญคือ คนในชุมชนสามารถซื้อสินค้าในราคาที่ต่ำลงมากนัก โดยจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาเพื่อดูแลร้านค้าทุกวัน ๆ ละสองคน และมีฝ่ายการตลาดที่คอยจัดซื้อ รับสินค้าเข้าร้าน ฝ่ายบัญชี มีการจดบันทึกรายรับ-รายจ่ายแต่ละวัน โดยการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และข้อบังคับที่ได้ตั้งไว้อย่างเคร่งครัด

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านโนนหมู่ มีการดำเนินงานตามแผนการจัดการของกลุ่ม

ออมทรัพย์ โดยเริ่มต้นจากการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการพึ่งพาตนเอง โดยเฉพาะการทำแผนชุมชนเพื่อวิเคราะห์ปัญหา จากนั้นจึงจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้น มีการตั้งกฎระเบียบของกลุ่ม ซึ่งสมาชิกทุกคนต้องเข้าร่วมประชุมทุกวัน ที่ 15 ของเดือน มีการฝากเงินอย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นเงินออม มีการปันผลปีละครั้ง ซึ่งเป็นการคืนกำไรให้กับสมาชิก ในส่วนของเงินกู้ยืม นั้น มีเงื่อนไขว่าต้องเป็นสมาชิกไม่น้อยกว่า 3 เดือน ฝากไม่ต่ำกว่า 100 บาท ทุกคนต้องมีสัจจะในการส่งเงินกู้ และที่สำคัญคือ สมาชิกได้รับสวัสดิการยามเจ็บไข้ได้ป่วย คลอดบุตร รวมทั้งช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส อีกทั้งยังมีการชี้แจงรายละเอียดรายรับ-รายจ่าย เพื่อแสดงถึงความโปร่งใสอีกด้วย

สรุปได้ว่า วิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนทหารเทา มีการดำเนินงานตามแผนการจัดการ โดยคณะกรรมการและสมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับแผนงานตามขั้นตอนที่วางไว้ เพื่อให้เกิดการบริหารงานที่มีคุณภาพ อันจักนำไปสู่ความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

การติดตามตรวจสอบ

กลุ่มแม่บ้านสมุนไพรมันห้วยเรือ มีการติดตามตรวจสอบการจัดการกลุ่มจากผลตอบรับของตลาด โดยสมาชิกในกลุ่มร่วมกันประเมินผลการผลิตไขเค็มในแต่ละครั้ง นำผลที่ได้มาร่วมกันแสดงความคิดเห็น ร่วมกันพูดคุยถึงข้อดีและข้อบกพร่อง เพื่อหาแนวทางแก้ไข โดยมีสมาชิกในกลุ่มมาร่วมประเมินผลทุกที่มีการประชุม เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากขึ้น

กลุ่มสหกรณ์ร้านค้าประชารัฐบ้านทะเลเหมียง มีการติดตามตรวจสอบการจัดการกลุ่ม โดยมีการตรวจสอบบัญชีเดือนละครั้ง เพื่อให้ง่ายต่อการบริหารงานและมีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายเป็นประจำทุกวัน หลังจากร้านค้าปิดทำการ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการปฏิบัติงานและสามารถตรวจสอบได้ รวมทั้งมีการชี้แจงรายละเอียดยอดการซื้อขายให้สมาชิกได้ทราบ เพื่อทำให้เกิดความ

เป็นธรรมแก่ทั้งสองฝ่ายระหว่างสมาชิกและคณะกรรมการกลุ่ม

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านโนนด

หมู่ มีการติดตามตรวจสอบการจัดการกลุ่ม โดยความสำเร็จของกลุ่ม คือ การมีสมาชิกเพิ่มขึ้นในแต่ละปี คนในชุมชนให้ความเชื่อถือกลุ่ม มีกองพัฒนาชุมชนของอำเภอปากพะยูนและธนาคารออมสินเข้ามาตรวจสอบเงินฝากประจำและเงินกู้ยืมในแต่ละเดือน ซึ่งทำให้กลุ่มได้รับรางวัลจำนวนมาก ทั้งในระดับอำเภอและระดับจังหวัด ทำให้เกิดความไว้วางใจและได้รับความเชื่อถือจากชุมชนมาโดยตลอด

สรุปได้ว่า วิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนทหารเทา มีการติดตามตรวจสอบการจัดการ ซึ่งช่วยให้กลุ่มสามารถปรับปรุงและแก้ไขปัญหาหรือข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นได้ อีกทั้งยังมีการตรวจสอบจากหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแรงผลักดันให้มีประสิทธิภาพในการทำงานมากยิ่งขึ้น รวมทั้งการปฏิบัติงานเป็นระบบ มีความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้

การปรับปรุง

กลุ่มแม่บ้านสมุนไพรมันห้วยเรือ มีการปรับปรุงการจัดการกลุ่ม สมาชิกมีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็น ปรัชญาหรือ และเสนอความคิดเห็นของตนเองในการตัดสินใจ ซึ่งมีประธานกลุ่มเข้ามา มีบทบาทในการดูแลสมาชิก พร้อมให้สมาชิกเสนอความต้องการต่อกลุ่ม รวมทั้งหาแนวทางแก้ไข เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการที่ราบรื่น

กลุ่มสหกรณ์ร้านค้าประชารัฐบ้านทะเล

เหมียง มีการปรับปรุงการจัดการ โดยคณะกรรมการกลุ่มร่วมกันชี้แจงข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นภายในกลุ่ม พร้อมหาแนวทางการแก้ไข เพื่อทำให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านโนนด

หมู่ มีการปรับปรุงการจัดการกลุ่มออมทรัพย์ โดยสมาชิกมาร่วมแสดงความคิดเห็นทุกครั้งที่มีการประชุม เพื่อนำปัญหาที่พบมาปรับปรุงแก้ไข โดยมี

ประธานเป็นผู้นำข้อเสนอของแต่ละฝ่ายมาแลกเปลี่ยนกัน เพื่อหาข้อตกลง ซึ่งขณะนี้ ถือว่ากลุ่มประสบความสำเร็จ เนื่องจากมีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นจากเดิม และได้รับการตอบรับและความไว้วางใจจากสมาชิกและคนทั่วไป

สรุปได้ว่า วิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนหารเทา มีการปรับปรุงปัญหาที่พบภายในกลุ่ม จากการติดตามตรวจสอบ โดยศึกษาถึงปัญหาของกลุ่ม เพื่อนำไปสู่การแก้ไขอย่างยั่งยืน โดยเริ่มแก้ไขที่สาเหตุ ซึ่งแต่ละกลุ่มจะมีวิธีการแก้ไขปัญหาที่แตกต่างกัน อีกทั้งยังได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ รวมทั้งคนในชุมชนที่ได้ร่วมกันประชุมหารือและแก้ปัญหาด้วยความตั้งใจจริง

การวิเคราะห์ SWOT การจัดการวิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนหารเทา

การวิเคราะห์ SWOT ทำให้ทราบถึงปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อการจัดการวิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนหารเทา รายละเอียดมีดังนี้

กลุ่มแม่บ้านสมุนไพรบ้านห้วยเรือ มีปัจจัยภายในที่เป็นจุดแข็ง ได้แก่ มีการเลี้ยงเปิดแบบธรรมชาติ ปราศจากสารเร่งและสารเคมี วัตถุดิบบางส่วนเป็นทุนที่มีอยู่ในชุมชน สมาชิกมีความสามัคคีกัน มีต้นทุนในการผลิตน้อย และมีกลยุทธ์ในการจำหน่ายสินค้า ขณะที่จุดอ่อน ได้แก่ ไข่เปิดมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของกลุ่ม ลักษณะผลิตภัณฑ์ยังไม่โดดเด่น สมาชิกยังขาดทักษะในการผลิต ผลิตภัณฑ์ยังไม่ขึ้นทะเบียนอาหารและยา และไข่เค็มสมุนไพรเป็นสินค้าแปลกใหม่ ลูกค้ายังไม่คุ้นเคย ส่วนปัจจัยภายนอกที่เป็นโอกาส ได้แก่ มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย (ปากพะยูน) ให้การสนับสนุนด้วยดี อีกทั้งยังสามารถยกระดับการทำงานของกลุ่มให้มีลักษณะเป็นมืออาชีพได้ ขณะที่อุปสรรค ได้แก่ การแข่งขันในตลาดไข่เค็มมีสูง ฤดูกาลที่เปลี่ยนแปลงทำให้ไข่เปิดมีน้อยลง และไม่มีอาคารสำหรับการทำไข่เค็มเป็นการเฉพาะ

กลุ่มสหกรณ์ร้านค้าประชารัฐบ้านทะเลเหมี้ยง มีปัจจัยภายในที่เป็นจุดแข็ง ได้แก่ ประธานกลุ่มเป็นที่ยอมรับของสมาชิก คณะกรรมการและสมาชิกให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และที่ตั้งร้านค้าอยู่ในชุมชน ขณะที่จุดอ่อน ได้แก่ สถานที่ตั้งยังเป็นพื้นที่เช่าและน้ำท่วมได้ง่าย ส่วนปัจจัยภายนอกที่เป็นโอกาส ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐช่วยเข้ามาตรวจสอบและให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด ขณะที่อุปสรรค ได้แก่ ไม่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านโนนหมู่ มีปัจจัยภายในที่เป็นจุดแข็ง ได้แก่ ประธานกลุ่มกรรมการ และสมาชิกมีความซื่อสัตย์สุจริต และความสัมพันธ์ในชุมชนเป็นแบบเครือญาติ จึงมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ขณะที่จุดอ่อน ได้แก่ ไม่มีเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทันสมัย ส่วนปัจจัยภายนอกที่เป็นโอกาส ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ขณะที่อุปสรรค ได้แก่ ความผันผวนทางสภาพเศรษฐกิจ

สรุปได้ว่า วิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนหารเทา มีจุดแข็งในเรื่องของประธาน กรรมการและสมาชิกที่มีความซื่อสัตย์สุจริต และความสัมพันธ์ในชุมชนเป็นแบบเครือญาติ จึงมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน รวมทั้งมีความโปร่งใสในการทำงานอีกด้วย

แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนหารเทาสู่ความยั่งยืน

กิจกรรมต่าง ๆ ของวิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนหารเทา ล้วนต้องอาศัยเงินทุนในการพัฒนา กิจกรรมนั้น ๆ โดยต้องคำนึงถึงความสามารถในการหาแหล่งเงินทุน และความร่วมมือของคนในชุมชน อันเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนวิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนหารเทาสู่ความยั่งยืนต่อไป

กลุ่มแม่บ้านสมุนไพรบ้านห้วยเรือ เป็นกลุ่มที่ได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย (ปากพะยูน) ซึ่งส่งเสริมการเลี้ยงเปิดไข่ โดยมีโครงการสนับสนุนพันธุ์เปิดบางส่วนให้

สมาชิกนำไปเลี้ยง เพื่อสร้างรายได้ ต่อมากลุ่มได้คิดหาวิธีเพิ่มมูลค่า โดยการแปรรูปไข่เปิดที่ล้นตลาดให้เป็นไข่เค็มสมุนไพร ซึ่งมีความแตกต่างจากไข่เค็มทั่วไป โดยเฉพาะการสอดแทรกภูมิปัญญาชาวบ้าน ไม่ว่าจะเป็นดินที่ใช้สำหรับพอกไข่หรือสมุนไพร ต่างเป็นทุนทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน ฉะนั้น หากกลุ่มต้องการพัฒนาไปสู่วิสาหกิจเพื่อสังคม จำเป็นต้องมีการดำเนินงานให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่ม นั่นคือ มีสูตรไข่เค็มของตนที่มีความเฉพาะเจาะจง และขึ้นทะเบียนอาหารและยา (อย.) รวมทั้งผ่านกระบวนการตรวจสอบเครื่องหมายฮาลาล ตลอดจนมีสถานที่ในการผลิตที่แน่นอน นอกจากนี้ ยังต้องการการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐอย่างจริงจัง เพื่อนำไปสู่การยกระดับมาตรฐานคุณภาพสินค้า

กลุ่มสหกรณ์ร้านค้าประชารัฐบ้านทะเลเหมี้ยง มุ่งเน้นให้สมาชิกรู้จักการออม เพื่อนำเงินมาเป็นทุนในการดำรงชีวิต ซึ่งสมาชิกจะได้รับเงินปันผลปีละครั้ง รวมทั้งสามารถซื้อสินค้าที่ราคาถูกกว่าร้านค้าทั่วไป ฉะนั้น หากกลุ่มต้องการพัฒนาไปสู่วิสาหกิจเพื่อสังคม จำเป็นต้องมีสถานที่ตั้งกลุ่มสหกรณ์ร้านค้าเป็นของตนเอง และเพิ่มสินค้าในร้านค้าให้มากขึ้น โดยเฉพาะอุปกรณ์การเกษตร รวมทั้งเปิดรับสินค้าของคนในชุมชนมาวางจำหน่าย เพื่อสร้างรายได้เสริมให้แก่คนในชุมชน

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านโนนดง มุ่งเน้นนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการออมเงิน รวมทั้งส่งเสริมให้สมาชิกฝากออมและกู้ยืมเงิน เพื่อเป็นทุนหมุนเวียน ฉะนั้น หากกลุ่มต้องการพัฒนาไปสู่วิสาหกิจเพื่อสังคม จำเป็นต้องส่งเสริมให้สมาชิกวางแผนการใช้เงินในแต่ละเดือน เพื่อง่ายต่อการวางแผนในรายปี ช่วยลดค่าใช้จ่าย และป้องกันการเกิดหนี้สินตามมา เมื่อมีทุนแล้วก็จะสามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพึ่งพาตนเองได้

สรุปได้ว่าวิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนทหารเทา ล้วนแล้วแต่มีแนวทางการพัฒนา เพื่อให้กลุ่มสามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยต้องอาศัยการระดมทุนและนำความเข้มแข็งของสมาชิกมาเป็นกลไกขับเคลื่อนให้กลุ่มสามารถบริหารจัดการไปในทิศทางที่ดีขึ้น อันจักนำไปสู่ความยั่งยืนของวิสาหกิจเพื่อสังคมต่อไป

อภิปรายผล

ข้อค้นพบจากการวิจัยในครั้งนี้ มีประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนวิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนทหารเทา อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง และควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

มุมมองวิสาหกิจเพื่อสังคมกับความรับผิดชอบต่อสังคม

หากพูดถึงความรับผิดชอบต่อสังคม คงหลีกเลี่ยงไม่พ้นการดำเนินงาน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ที่ต่างต้องคำนึงการช่วยเหลือสังคมให้สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างมีคุณภาพ โดยส่งผลดีให้องค์กร รวมทั้งสมาชิกให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี รายละเอียดมีดังนี้

ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านเศรษฐกิจ
กลุ่มสหกรณ์ร้านค้าประชารัฐบ้านทะเลเหมี้ยงเป็นกลุ่มที่มีการจัดตั้งขึ้นภายในชุมชน โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ เนื่องจากแรกเริ่มเข้ากลุ่มต้องมีค่าสมัครสมาชิก จำนวน 300 บาทต่อคน เพื่อปันผลในแต่ละปี ซึ่งสมาชิกสามารถนำเงินที่ได้ไปต่อยอดให้เกิดประโยชน์สูงสุด สอดคล้องกับ มนตรี พิริยะกุล และบุญทวรรณวิงวอน (2555, น. 101) ที่ศึกษาอิทธิพลเชิงโครงสร้างของความสามารถขององค์กรและชื่อเสียงที่มีต่อผลการดำเนินงานและการทำกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร พบว่า องค์กรธุรกิจที่จัดตั้งขึ้นเพื่อผลิตสินค้าและบริการ มักมีแรงจูงใจหลัก คือ ผลกำไร และต้องเป็นกำไรสูงสุด ฉะนั้น องค์กรธุรกิจจึงต้องรับผิดชอบต่อการสร้างผลกำไร

ต่อหุ้นให้สูงอยู่ตลอดเวลา และผูกพันว่าต้องเป็นเช่นนั้นเสมอ เท่าที่ฟังเป็นไปได้อีกทั้งยังต้องสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันอยู่ตลอดเวลา ซึ่งความรับผิดชอบต่อสังคมด้านเศรษฐกิจนี้ ถือเป็นฐานล่างของปริมิตการพัฒนา

ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านสังคม
กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองหมู เป็นกลุ่มที่มุ่งเน้นให้สมาชิกรู้จักการออมและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยจัดให้มีสวัสดิการแก่สมาชิกยามเจ็บไข้ได้ป่วย คลอดบุตร และเสียชีวิต นอกจากนี้ ยังให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่ด้อยโอกาส ผู้พิการ และผู้ประสบภัยพิบัติ อันเป็นการช่วยเหลือเบื้องต้น เช่นเดียวกับ จินตศิริ เกษมสุข (2559, น. 261, 263) ที่อธิบายว่า ความรับผิดชอบต่อองค์กรมีต่อสังคม มิได้อาศัยเพียงกิจกรรมเพื่อสังคมที่แยกต่างหากจากการดำเนินธุรกิจ แต่ยักรวมถึงบทบาทในการดูแลรับผิดชอบต่อผลกระทบจากกระบวนการทางธุรกิจ นับตั้งแต่การจัดการผลกระทบเชิงลบ ไปจนถึงการส่งมอบผลกระทบเชิงบวกในรูปของคุณค่าให้แก่ผู้มีส่วนได้เสียและสังคมโดยรวม ทั้งนี้ ผู้มีส่วนได้เสียในที่นี้หมายถึง บุคคล ชุมชน หรือองค์กรใดๆ ที่ให้ความสนใจต่อการดำเนินการและกิจกรรมขององค์กรหนึ่ง ซึ่งผลการดำเนินงานขององค์กรนั้น สามารถส่งผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้เสียได้ทั้งสิ้น

ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านสิ่งแวดล้อม กลุ่มแม่บ้านสมุนไพรบ้านห้วยเรือ เป็นกลุ่มเลี้ยงเป็ดไข่แบบธรรมชาติ ปราศจากสารเร่งและสารเคมี อีกทั้งยังแปรรูปไข่เป็ดที่ล้นตลาดด้วยการผลิตไข่เค็มสมุนไพรที่ใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติเช่นกัน ซึ่งเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการสร้างรายได้เสริมให้แก่สมาชิกในกลุ่ม สอดคล้องกับ เจษฎา ชนัญชนะ (2554, น.3) ที่ศึกษาความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของผู้ประกอบการธุรกิจปุ๋ยเคมีในอำเภอบ้านไผ่ จังหวัดลำพูน พบว่า นโยบายการดำเนินงานและกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมก็คือ การช่วยเหลือดูแลสุขภาพ การส่งเสริมและสนับสนุนชุมชนใน

ด้านการพัฒนาการศึกษา การพัฒนาอาชีพ และการพัฒนาการเกษตร รวมทั้งการป้องกันตนเองจากสารพิษ ตลอดจนการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรม

มุมมองวิสาหกิจเพื่อสังคมกับการพัฒนาชุมชน

องค์กรชุมชนเป็นองค์กรซึ่งเป็นการร่วมของชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือ ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ซึ่งจัดแจ้งการจัดตั้งตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ไม่ว่าประชาชนจะจัดตั้งกันขึ้นเอง หรือโดยการแนะนำหรือสนับสนุนของหน่วยงานของรัฐ เอกชน หรือองค์กรพัฒนาเอกชน ลักษณะองค์กรชุมชนกับการพัฒนาชุมชนเป็นการรวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชน โดยจัดตั้งกลุ่มที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งต้องอยู่บนพื้นฐานความต้องการของสมาชิก จึงเกิดเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้น โดยการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการบริหารจัดการให้คณะกรรมการและสมาชิกการดำเนินงานตามกฎหมาย เมื่อเกิดกิจกรรมกลุ่มขึ้นจึงทำให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และสร้างรายได้เสริม รวมทั้งปลูกฝังให้คนในชุมชนรู้จักประหยัดอดออม พร้อมวางแผนการใช้ชีวิต ล้วนแล้วแต่เป็นการพัฒนากิจกรรมของชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน ดังที่ อิศเรศ ศันสนีย์วิทยากุล (2556, น. 46) อธิบายว่า ประเทศไทยมีองค์กรหรือหน่วยงานระดับชุมชนจำนวนมาก อันเนื่องมาจากการพัฒนาระบบสหกรณ์ตั้งแต่หลายช่วงทศวรรษที่ผ่านมา รวมทั้งนโยบายของรัฐเกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน เพื่อส่งเสริมและพัฒนาการประกอบกิจการเพื่อสังคมแล้วนั้น สำนักงานสร้างเสริมกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติ จึงถูกตั้งขึ้นใน พ.ศ. 2553 ในฐานะเป็นหน่วยงานเชิงยุทธศาสตร์ของรัฐบาล เพื่อสร้างปัจจัยแวดล้อมในการสนับสนุนให้เกิดการใช้ทางสังคม และแนวคิดเชิงสร้างสรรค์ทางเศรษฐกิจ เป็นเครื่องมือไปสู่การแก้ไขปัญหา โดยมีจุดมุ่งเน้นที่การร่วมมือกับหน่วยงานทุกระดับ เพื่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาชุมชนสังคมอย่างยั่งยืน

มุมมองวิสาหกิจเพื่อสังคมกับคุณภาพชีวิต

วิสาหกิจเพื่อสังคมมุ่งเน้นความรับผิดชอบต่อสังคม ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมไปพร้อมกัน ซึ่งถ้าทำได้นั้น ร้อยละ 70 ต้องคืนให้สู่ชุมชน โดยเฉพาะต้องนำไปสู่การจ้างงานของคนในชุมชน ทั้งเด็ก คนสูงอายุ คนพิการ และคนยากจน มีเพียงร้อยละ 30 ของกำไรเท่านั้น ที่นำไปสู่การดำเนินธุรกิจต่อไป ดังที่ พระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 621) พ.ศ. 2559 ระบุว่า วิสาหกิจเพื่อสังคมตั้งอยู่ หรือมีเป้าหมายในการจัดตั้งตั้งแต่แรกเริ่มในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนสังคมหรือสิ่งแวดล้อม โดยมีได้มุ่งสร้างกำไรสูงสุดต่อผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วน และนำผลกำไรไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ไปลงทุนในกิจการของตนเอง หรือใช้เพื่อประโยชน์ของเกษตรกร ผู้ยากจน คนพิการ ผู้ด้อยโอกาส หรือใช้เพื่อประโยชน์ส่วนรวมอื่น ๆ สอดคล้องกับ วนิดา ภูศิริ และสุรีย์ ธรรมิกบวร (2558, น. 463) ที่ศึกษาการพัฒนากลุ่มอาชีพตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มสตรีบ้านหนองมะนาว ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมสามารถนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ขององค์กร และกำหนดแผนกลยุทธ์ รวมทั้งการวางแผนธุรกิจในระดับต่าง ๆ ด้วยการคำนึงถึงการทำธุรกิจอย่างพอประมาณ หรือสัดส่วนกำไรที่เหมาะสมและยั่งยืนในระยะยาว ความมีเหตุผลด้วยการดำเนินธุรกิจอย่างซื่อตรง ไม่เบียดเบียนพนักงานและผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ ตลอดจนสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคมของคนรุ่นถัดไป และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับธุรกิจ ทั้งในการหลีกเลี่ยงความเสี่ยง หรือหากเลี่ยงไม่ได้ ก็พยายามลดความเสี่ยงให้มากที่สุด เพื่อให้ธุรกิจประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน

สรุป

วิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนหารเทา อันเกิดจากการรวมตัวกันของกลุ่มแม่บ้านสมุนไพรมันห้วยเรือ กลุ่มสหกรณ์ร้านค้าประชารัฐบ้านทะเลเหมียง และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านโหนดหมู่ ซึ่งต่างก็มีเป้าหมายเดียวกัน นั่นคือ การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ไปพร้อมกัน โดยนำเงินในส่วนที่ได้จากการปันผลกำไรมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เพื่อให้เกิดความอยู่ดีกินดีของคนในชุมชน อันจักนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

ภาครัฐและเอกชนควรสนับสนุนงบประมาณให้กับวิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนหารเทา เพื่อให้สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้อย่างมั่นคง รวมทั้งต้องสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างวิสาหกิจเพื่อสังคมอื่น ๆ ที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการบริหารจัดการวิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนหารเทา เพื่อนำข้อค้นพบที่ได้มาช่วยพัฒนาการบริหารจัดการให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จตุพร จุ้ยใจงาม และพรชัย เทพปัญญา. (2557). กิจการเพื่อสังคม แนวโน้มระบบทุนนิยมสมัยใหม่ กรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จ. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal*, 7(3), 1229-1242.
- จินตวิรี เกษมสุข. (2559). แนวทางความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรสู่การดำเนินธุรกิจที่ยั่งยืน. *วารสารปัญญาภิวัตน์*, 8(2), 261-270.
- เจษฎา ชนัญชนะ. (2554). ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของผู้ประกอบการธุรกิจปุ๋ยเคมีในอำเภอบ้านไผ่ จังหวัดลำพูน (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยแม่โจ้, เชียงใหม่.
- นิตนา ฐานิตชนกร. (2554). Social Enterprise: ธุรกิจแห่งการสร้างสังคมสร้างสรรค์สังคม. *วารสารนักบริหาร*, 31(2), 30-35.
- พระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 621) พ.ศ. 2559. (2559, 30 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 133 ตอนที่ 76 ก, หน้า 13-14.
- พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน. พ.ศ. 2551. (2551, 8 กุมภาพันธ์). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 125 ตอนที่ 31 ก, หน้า 27.
- พิพัฒน์ นนทนาธรณ์. (2558). บทบาทของซีเอสอาร์และวิสาหกิจเพื่อสังคมกับการแก้ปัญหาสังคม. *วารสารพัฒนาสังคม*, 17(2), 13-34.
- มนตรี พิริยะกุล และบุญทวารณ วังวอน. (2555). อิทธิพลเชิงโครงสร้างของความสามารถขององค์กรและชื่อเสียงที่มีต่อผลการดำเนินงานและการทำกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี*, 5(1), 97-115.
- วนิดา ภูศิริ และสุรีย์ ธรรมิกบวร. (2558). การพัฒนากลุ่มอาชีพตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มสตรีบ้านหนองมะนาว ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี, ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศักดิ์ดา ศิริภัทรโสภณ. (2558). การศึกษากรอบแนวคิดเพื่อการพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 20(2), 30-47.
- สมเกียรติ สกลสุรเอกพงศ์. (2559). มูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์และบริการในกิจการเพื่อสังคม. *วารสารการจัดการ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์*, 5(3), 46-56.
- อิศเรศ ตันสนียวิทยากุล. (2556). การศึกษาวิเคราะห์นโยบายการส่งเสริมกิจการเพื่อสังคมโดยใช้ตัวแบบเครือข่ายนโยบาย. *วารสารการจัดการสมัยใหม่*, 11(2), 39-57.
- เอกลักษณ์ ยิ้มวิไล และทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2559). การบูรณาการกิจการเพื่อสังคมและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษากิจการเพื่อสังคมในประเทศไทย. *วารสารศรีปทุมปริทัศน์*, 16(2), 36-49.